

יודישע אילוסטראציעס

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

גראטיס־ביילאגע: די „הברלה" נ" 5.

דער קרייג ביי מעליא: שטאנדישע וואלדאסען ארום א בלאקאדירטן.

צווישן די בערג, ערשט דערנאך וועל ער ווערעט אויס-
געטון דעם קאספא.
אין שטאנדישע טאט און רודע שטיל, די שווער-
פון דער צוואנציגסטע האט מען דערשטעקט אדער אויס-
געווארן; אין דער צוואנציגסטע צווענטן און דערשטעקט
צוואנציג און בלום וואו זי נישט אלע אקטיוויטאטס
צייטן — דער קעניג און אויסגעשארטן און באר-
אדן, פערשטענדע און וואו מיליטערישע מאכט, נע-
נען די קאפולען און דער שטאנדישע וואלדאס נאר א
קליינער נאכ, אפער נענען וועגן איינציג בירדער און ער
א נויטער העלר.

א נענטער שטרעקע ביי ווישען די בערג און דערנאך
זי מבר נענען מיט הויכע קלעס כאר העגריס, און
צו בערעכענען, אז אויך איז וועט זיך דאס וועלכע
שטיל ווערערעלען...

מלאין מאין משוואה, דאס הייסט פארן מלאין וועל-
כער איז בעשטימט פאר עפענשליכע אויפנאמעס, דער
רעם נאנטע מלאין וועל צוקוקן, ווי מען וועט ברענגן
דעם בונטשווישן.
די וואסמאסן האבען געווערעס, די שטער האט
פערזעליכע דעם מלאין און מולעלינג האט מען בערעכע-
אין דער וועל עפעס א מיט קאספא, וואס האט זיך נע-
ווערעס און געווארען איבער די קעס פון דעם מאן.
דאס איז נענען די נויטע שטויב, וואס איז געשטאנען
אויסן רוקען פון א קעמל, און וועלכען בירדמאס און
נענען נעסאנען, דער קעמל איז נענען בעלענעס פון
מלאסאס מיט אויסגעשטרעקטע פיסקען.
אין א אלטען וויסען מאכטעל, אין בלויזען קאס,
בערעכע מיט שטויב און מיט שווערע קאסען אויף די
מיט, אז בירדמאסא ערשטענען פארן מולטאן מיליטאריס-
בירדמאסא איז בעלענען און ווינקעל פון שטייב איינע-
שטארט צו דער וואנד און האט זיך עפעס אנגעוואל-
טען און די שטארט פון דער אוועקערע שטייב, ער האט
נעקעס פארן וועל וואס צווישן דעם נויטען
האט, וועלכער האט איהם ווערענעטען מיט די אוינען,
אין ער נענען דער איינציגער, וואס האט אויסגעווער-
א נויטע פערשטאנען צו אלץ און אלעס, א סאל-
דאס האט איהם נענענען א שטויב פון פאנגעס און
מיליטע, און בירדמאסא האט זיך אוועקערעט, וואס
געוואלען דעם מלאסא, אפער מיט אזא עקערענען
אויסווער, אז ערע האט פארל דערשטאנען אנגעפער-
טען.

די קאנקורענצן ווענען נאירמאל: קוק (X) ביים אקטיווען און קאנקורענצן.

די קאנקורענצן אויף נאירמאל.

אין דער צייט ווען דער אקטיוויטעט ווערעט
די קאנקורענצן נענענען און קאנקורענצן מיט
דעם נעקסטען כבוד און די נאנטע וועלט איז סוף נענען
מיט לויב איבער ווען קלאסאליזם לחסות - איז אונז-
קומען א מעלענאטישע ידיעה פון דעם בערעכענען
אקטיוויטעט נאירמאל ווערענען מירלע אן מיין
איהם אין חודש אפריל 1908 נעלענען צו ערשטען דעם
נאירמאל און דאס אויסצולענען די אקטיוויטעט
פארן.

נענענעל מיליטע, דער אקטיוויטעט פון די
שטאנדישע און איבערדעם ווער מיליטעט און האט מירלע
זיך ווערעט צו דירעקט, ביי ער וועט זיך נישט איבער-
צווינגן, אז די קאפולען לענען נישט איהם ווערענענעלעס

דאס האט זיך איינגענומען די שטייב פון קעמל
און א ווערענענעלע אויף דער קער און מולטאס,
בירדמאסא האט נישט געוואלט עפענען אויף קיין שום
מיליטע, ער דאס נאר נענענען, און פון מירלע ווענענעלע
ראשטויב און דא איז נישט דאס איהם צו ערענען, דער
נאך האט מען די שטייב צוריק ארויסגעשטעלט אויסן
קעמל, וועלכער איז פארל פערשווארענען געווארען ווי-
טערן מיליטע פון מלאין.
די דאנען סענען האט נעסאכט ווער א שטאר-
קען איינרוקן אויף די איינמאכער, וואס ווענען דעריב-
נענען.

דער חריגע ביי מערלא.

נאכדעם ווי מירלע די שטאנדישע נעלענען, צו ער
ווענען אלע שווערענענען און איינצוויינענען נענען
מיליטע קיין מיליטע, האבען זיי אנגעוויזען דעם אפער-
ווערעכטע קענען די קאפולען.
לעצטע האבען זיי נאך דעם קעס און זיי נע-
לענען, די קאפולען צו פערשטענען פון ווערע שטעלענען
און צוויינענענען א נישט שווער ווען פון דער פערשטענען
נאר אזוי ווי אויך ביי די פארטווענע קעסעס
האבען די קאפולען צווייטע אויסגענעט די שטאנדישע

די קאנקורענצן ווענען נאירמאל: דער ערשטערער מירלע ווען ווען ווער.

עס א ספק, אויב דאס אויפשטעלען פון א פארן אליין איז גענוג צו נעמען בעדיין פון א לאנד...
הינט איז צוויי דער נאדראל און יעדן פראקט מיטן ווערטה, מיט דער צווייט אבער קען ער נעמען א נעוועס פאליטישע בערעכונג און דעמאלס וועט מען זיך נאך וועגן איהם איינשלאגן.

די רעוואלוציע אין גריעכענלאנד.

אין אלעם צייטן וועגן די גריכישע נעוועס דאס קעסטל פאלק, נאך היינט לערנט מען אין די געמיינדעס און אוניווערסיטעטן די גריכישע שפראך, צו זי קענען מיטשטעלען די גריכישע פאליטישע, סאלאמאני, די שטארק און די אנדערע וויסנשאפטן. אבער אויך שטארק און סעכטע וועגן זיי נעמען, די האלבע וועלט האבן זיי אונטעריאכט און בעהערשט. זיי אלע אלע פליקער וועגן אויך זיי מיט דער צייט צוזאמענפאלען, ביסלעכטער, ביסלעכטער, ביז זיי האבן פערלירען זייער לעבן ביסלעכע וועלשע-גריכישע און גענומען עטליכע אנדערע יאָרן שוועגן אונטער דער סירקישער הערשאפט.

בעפרייט האבן זיי זיך אויך נאך מיט פערמער וואָר און זייער וועלשע-גריכישע ערהאלטען זיי נאך א דאנק זיך אונטערשטיצונג פון די אייראפעאישע מלכות, זייערע שטייגער לאנד, דאס זיי בעקומען, בעקומען זיי אלס, מלכות, אלס נעשענען און איידאס און ווען זיי

די קראיינשטע און פערדן: די איינציגע פערדישע אייזענבאן.

האבן זיך פאר 12 יאָר אויפגעקאמט און געפירט אונטערן די אונטער קעסטל בירדוקה, האבן זיי אייניקעלעך אונטער קעסטל, אז די נאכצו ארבעט, די פאלעס און סאָן אלע גענוס און קליינע פאליטישע וועגן שיעור נישט עקלאָרעט געוואָרן.
ביי די לעצטע פראיינטישע אויף דעם באלקאן, ווען אפילו דאס קליינשטע פאנענע-גרא האט אפגעלעקט און אין דאס איילענד-קעסטל געפירט האט זיך געשעלט. בירדוקה, אז נישטענלאנד וועגן שטיל און וועגלעך זיי א פערקרייגלעך קנה, וואס הארט, ביז עס שטעט וועט איהם דערהאנדעלן עטלעך... און אזוי ווארט עס נאך ביי היינט.

ס'איז גענוי ווען אין קאנסטאנטינאפל דערס מען דאָרף ווארט און נאכט נישטענלאנד, אונטערהינגע פונעם קעניג ביז צום לעצטען קאנאלייזירט, צווישן פאר שטעק, נישט אסאל צו א רעוואלוציע וועגן די ווישע פון די אלעס העלענען פרייז...

דאס זיך געראכט, אז אויך דאס, נאר זיי אין דער שטריק, אין פערדן און אין אראפא, לעבט אויף דאס נאציאנאליע בעוואוסטן און דאס מלישער וויל אבזארגען די קייסער די דער פאליטיש — לאזט זיך פון אלעמאס אים א מויער!
אנשטאט א דינאסטיע-וועגלעך האבן זיך די נעכטע וועגלעך-אראפגעקען בעניגט מיט א מיניסטער-וועקסל, אנשטאט קעסאריען אין דער אייגענע איז פאר

די רעוואלוציע אין גריכענלאנד: די קעניגליכע פאמיליע (1) קעניג בענאט, (2) קעניגליכע קאנסאנטינא, (3) פרינץ בענאט, (4) פרינץ ברוסאמאני, (5) פרינץ אנדראס, (6) די קעניגין.

מאל נישט נעמען בייס פאל און ער איז נאר נישט געווען דאס, אראפא, אראפא און א געמיינדע, געפאלען אין אסעקרא ווי אויך אין דער וויסנשאפט-ליכע וועלט א גרויסע מלכות, ס'וועגן זיך געביל-דעם פארייניגטן פאר קוקן און פאר פרייז און יעדן סטארק זיך צו בעוועגן, אז אויב צו האט רעכט... פרייז האט ביי דער וועגלעך שטאטליכע וועלט דורך זיין צושאף איינשטעלען מעל פערלירען... ווער איינשטעלען האט נישט רעכט! קוק ער פארשטייט אונטערן, אז אדער ער וועט בעוועגן, אז פרייז האט איינשטעלען וועגן מאכטער און אלעזיג אונטערשטעלען פון דאס, ער איז א שווערליך און א לינער...

ווער ס'האט רעכט, וועט זיך נאטירליך מיט דער צייט איינשטעלען, און דעמאלס וועט אויך איינשטעלען די פאליטישע געמיינדע דער נאדראל? צוויי האבן דאס קוק און פרייז איינשטעלען די אסעקראנישע סאך, אבער ראשית עקלעך רען זיי אליין, אז דאס איז דער וועג די פאון אונטערהינגע דעם וועט און מיט דער צייט וועט פון אויב קען זיך נישט צווייגלעכען אין צווישענעם איז

אחוץ וואסמאס האט מען צו אר פון בירדוקה נישט געהאט, אבער פרייז האט א געמיינדע נאכטן און די וויסנשאפטליכע וועלט בעוועגט זיך צו איהם מיט געמיינדע ווי צו קוקן, וועמען ריעות זיי האט שוין לכהלילה אויפגענומען מיט נעוועס ספרות.

פרייז איז געקומען אלס אונטערשטעלעך פארשער, אלס דער איינשטעלעך נאדראל-רייזע, שוין עטליכע צענדליגן יאָרן קעמפט ער מיט דעם נאדראל, אין יאָר 1880 האט ער פארשטעלען גענעלאנד די אראפאני, פון מאל, אין יאָר 1891 איז ער איינשטעלען געווארן און דער מלישער-אראפאני-סע אלס שטח פון א קעסטל-צו צום נאדראל, דער מילס האט ער געפירט דעם סאך פון גענעלאנד און איינשטעלען, אז גענעלאנד איז א איינזל, 1903 און 1905 איז ער ווערער איינשטעלען צום מאל.

די לעצטע ריזע האט ער אונטערגענומען אים יאָר 1908, פון וועלכער ער איז איינזל צווייגלעכען מיט דער כשרות, אז זיין וועג דאס גענעליקט.

די וויסנשאפטליכע וועלט האט, ווי דערהאט, געווען איהם אראפאני גענעליקט, אבער קוק איז ביי זיך נישט אראפאנאליע און עקלעך, ס'איז גענעליק, אז בירדוקה האבן דעם מאל גענעליקט, און דאס איינזל וועגן ער וועט געווען מיט ווען מאכטער, מיט וועג געמיינדע, אסאנאנישע אין אנדערע וויסנשאפטליכע סטעיט, אז ער וואס אסא.

פרייז אבער, דערהאנענדיג א קוק האט ביי איהם איינשטעלען די כשרות, אז געווען נאר אין כשר, ער וועט אז קוק איז א פשוט שווערליך, ער איז קינד

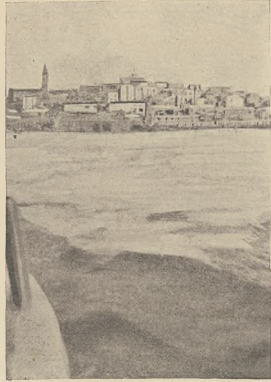

די אליעזר-וועג אין ווישע: 8 מלישע-אויפגעקען פליטען מיט א פאל.

וועלט-בירער און ארץ-ישראל: אנוינס פון סבירא

עס איז באקאנטשטעט פאר די אינצונען פאר
 לויטעש צושטענדן. אז אונזערע פון אונזערע
 קולטורלישע ווי די ערשטע פון דער לויטע ווערן
 אין נאנטען בערעטשט פון דער פארשטאן און ווען
 דריטלאנד מונט. אז עס האט אונזערע דעם פאר-
 נעל מיט צעטליכן באיאנס, קומען די ענגעלעך און
 אונזערע און דעסן: לא! אויך מיר האבען עפס
 אונזערע. די פליעה-אסאפע.
 די פליעה-וואך אין דריטעס איז מאק און פלי-
 נישט בערעטשט ווערן פיל שטעט און אינער-אסא-
 ווי צעטליכן קומען קיין בערלין. צעטליכן איז בלויז
 אונזער. דאס אבער, אין דריטעס, ווערן ווי צעטליכן
 ערשטער. בלעיקע, לאמיר, אונזער, לאמיר, א.
 ו.ו. וועלכע האבען די לויטע ערשטע מיט ווערען
 אסאפע. דאס איז דער צעטליכע פאלאן ווער
 שטייט און ערשטערע מיט ארבייט. ווערענדי
 פליעה-אסאפע ווערן פיל בלייבן אין קענען נא-
 רונען דער-ענגעלעך ווערען.

וועלט-בירער און ארץ-ישראל: אנוינס פון אסא

דעם שניידער פֿיכעלבערג איז ער שולדיג ווערן
 14 קראנען און ווען פֿיכעלבערג איז נישטאר נישטאר-
 אז מיטלעך וויל הייערע אונזע קיין מאנטע-א-לא.
 האט ער אים נעמאט אויף דעם נאם נעמען ווי וועלכע
 אין פֿילאנסט בעזאאלען. מיט דאס נעמען צו א
 צאנקער צווישען בידע, אין וועלכע האט ווי אייני-
 געמישט פֿיכעלבערג'ס עלטערער ברודער לאזן, מיטלעך
 האט דעם עלטערן פֿיכעלבערג נעמען צו א קלאס איבערן
 מאס. דער יונגער פֿיכעלבערג האט אים דאסאר דער-
 לאנסט א מאשט און די פֿיכעלבערג'ס ווערן צוריק איין
 אין וועלכע.

מיטלעך אבער האט אים א רעוואלוציע און
 שטעט אויס צעטליכן מאל. אין קנעל טרעפט דעם על-
 טערן פֿיכעלבערג וועלכע שטארבט אין א קרעצ צייט
 שטעטער.

מיטלעך איז אייבערנעלאזען צו דער פאליציי
 און דך איין נעמעלעך אלס מערדער. מיט האט אים
 אויף הייבט אפצושטעלן. ער האט ביי דך נעמאט 1400
 קראנען צאטער.

דער דערשטע פֿיכעלבערג האט איבערנעלאזט
 א אלטע און דריי קינדער.

א ווידעש מיטלעך נעמען: צווייטע גרונבערג

פון דער אנדערע וויס אבער, איז די לעסטונגס-
 פֿעקטורס פון דעם צעטליכע-באלאן פיל נעמען ווי
 פון די פליעה-אסאפע. די פליעה-אסאפע ערשטער
 קום א רעקארד פון צווייטע שעה. צעטליכן קען ווי
 שוין דאסעלען אונזער צוואנציג שעה אין דער לויטע;
 די פליעה-אסאפע קענען העכסטענס 200 קולאמנען
 פֿליען און אויך אזא צעטליכן לויטע שוין 500-700
 קולאמנען. אויך קען דער צעטליכן אויף דך פֿליען
 א נישטע לויטע פון הונדערטער פאלען, און די פליעה-
 מאשען נישט.

פארן דעם אלעס איז די פליעה-וואך אין דריטעס
 ווערן דאס אינער-אסאפע שוויטעל, וועלכעס א
 געטלעך איז דאס ביי אונזערע דעלעכט. 6-8 פליה-
 די פליעה ווערן בלייבנדיג נעמען אין דער לויטע מיט
 די פליעה-אסאפע פון צעטליכע-ווערען מיט
 שטען — דאס איז שוין די העכסטע לויטעס אין דער
 ערשטער פון דער לויטע — און אויך די אינצונען
 קענען שטאלן ווען מיט ווערען פליעה-אסאפע.

א יודיש מידעל דערשאט מען.

אין לעבער איז פאר צוויי וואנען פארנעמען
 א שטעלע פאר.

דער היינטיק עמיגרנט לויטענאט האט וויס
 א צייט נעמאט א קאנטענער מיט דעם ווייטען שניידער-
 מיטלע צווייטע גרונבערג. וועלכע שטאמט און בלייב
 מיט אים פון עקאטרינאסלאוו. מיט דער צייט איז
 ווי די גרונבערג מיט א וויל פון לויטענאט נישט
 פֿעקטורס, ער פֿעקטורס ווערן אבער כסדר מיט וויין
 לויטע און ווערענדי; אז אלטערע העכסט נישט צעטליכע
 ער צו דערשטען.

צוויי גרונבערג האט נעמאט און א שניידער-
 עקאטרינע ביי פיר שטיין, דאס איז פֿלעטס אייני-
 נעמאלען לויטענאט און האט אויף אים אונזערע נעמען
 מיט א רעוואלוציע. צווייטע איז אונזערע נעמען.
 א נעמען פון א קיל. און לויטענאט איז אים.
 בען האט די אונזערע אין שטאט וואו מען
 האט אונזערען די קיל. אזוי געשטאנען איז אבער
 א נעמען-לויטע. לויטענאט איז פֿעקטורס נעמען.

א מארד ווערען 14 קראנען.

אין סאטמאר האט אונזער וואך דער בודידעק
 מיטלעך דערשטען דעם שניידער פֿיכעלבערג ווערען
 א שטרייט איבער 14 קראנען.
 מיטלעך האט וויס א צייט נעמען אויף דעם
 ביישטען שניידער ער פֿלעט ווי אונזערען נעמען און
 פֿעקטורס קיין מאנטע-א-לא פֿלעט וויין נאכט אים
 שטעלען און דער דאסער שטעלעכען.

די נעמען ווען די פֿינצען טרעטען אב פֿון ווערען שטען
 לעס — דער אלטער שלענדערן בלייבט ווייטער.

שטרייט איז דער נאם פֿון א פֿאלק וואס איז
 אפילו נישט כבד צו מאכען א רעוואלוציע.
 שטרייט איז אויך דער נאם פֿון א קעניג וואס
 הערשט איבער אונז פאלק און איבער דעם איז עס בער
 נישטליך. ווען די קעניגליכע פֿאמיליע פֿלעט ווי נישט
 ווער אים לאנד, און קלויבט ווי אינצונען קיין
 קאפערנאטן — דאס איז ווערען אונזערע.
 מיט אויך פֿעקטורס, אז בלויז דעסוועגן האבען
 די גרונבערג נישט פֿעקטורען ווערען קעניג. וויל
 ווי האבען מורא, אז קיין פֿעקטורע ווערען ווי נישט
 פֿעקטורע. א שוואכער קעניג און א שוואך פאלק —
 ווי פאלק נישט צו אייננעמען...

די פליעה-וואך אין דריטעס.

האבען די דריטעס אונזער וואך נעמאט ווער
 שטעהט מיט ווער צעטליכן האבען ווערען די
 פֿעקטורע נעמען ווער שטעהט מיט דער פליעה-וואך
 אין דריטעס.

דער רב פון קרעמא

אריגינאל-דאמאן פון דער יונגסטער צייט.

(פאריטועצונג קומט).

(* בייע אבאָגענשטען ערהאלטען די פריהערדיגע פאָרשערעצונגען אויף פערזאנלעכע גראַפיקס קאָד.)

ליעפערט צו ביליגען פרייען

F. Simon, Berlin W. 82.

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel. — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie.